

Contemporary Rhetorical Theories

Współczesne teorie retoryczne

8 (4) 2021 EDITORS: AGNIESZKA KAMPKA, MARTA KOBYLSKA

SPRAWOZDANIE/REPORT

KINGA ROGOWSKA

UNIwersytet Warszawski, Polska

<https://orcid.org/0000-0001-6879-3869>

kj.rogowska2@uw.edu.pl

ALEKSANDRA ŁUKOWSKA

UNIwersytet Warszawski, Polska

<https://orcid.org/0000-0002-1665-3386>

a.lukowska@uw.edu.pl

Sprawozdanie/Report: XIX Konferencja Polskiego Towarzystwa Retorycznego
Retoryka racji i emocji w czasach kryzysu, 25-26.11.2021, online

License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0). The content of the license is available at <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

KINGA ROGOWSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0001-6879-3869>
kj.rogowska2@uw.edu.pl

ALEKSANDRA ŁUKOWSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0002-1665-3386>
a.lukowska@uw.edu.pl

Sprawozdanie/Report: XIX Konferencja Polskiego Towarzystwa Retorycznego *Retoryka racji i emocji w czasach kryzysu*, 25-26.11.2021, online

W dniach 25-26 listopada 2021 (online) odbyła się XIX Konferencja Polskiego Towarzystwa Retorycznego współorganizowana przez Katedrę Italianistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Konferencja poświęcona była zagadnieniom *Retoryki racji i emocji w czasach kryzysu* i zgromadziła 48 prelegentów reprezentujących 15 uczelni, którzy wystąpili z łącznie 37 referatami.

Dwudniowe obrady otworzyły członkinie Komitetu Organizacyjnego konferencji: dr hab. Maria Załęska (przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Retorycznego, Katedra Italianistyki UW) oraz dr Ewa Modrzejewska (członkini zarządu Polskiego Towarzystwa Retorycznego, Instytut Polonistyki Stosowanej UW). Obrady odbywały się w równoległych panelach.

Pierwszy z dwóch początkowych paneli, *Kryzys związany z COVID-19*, poprowadziła dr Elżbieta Pawlak-Hejno. Otworzyła go dr hab. Monika Kostro (UW) z referatem *Kryzys jako diagnoza społeczna i antropologiczna – doświadczenie COVID-19 w oczach badaczy, artystów i pisarzy w cyklu felietonów „Coronavirus, une conversation mondiale France Culture”*, w którym wykorzystała narzędzia analizy retorycznej oraz francuskiej semantyki dyskursu do wskazania sposobów konstruowania znaczenia kryzysu COVID-19 w cyklu felietonów. Jako drugi wystąpił dr hab. Paweł Gondek (KUL). Przedstawił referat zatytułowany *Elementy światopoglądu naukowego w konstruowaniu argumentacji retorycznej w dobie COVID-19*, w którym omówił sposoby argumentowania funkcjonujące w dyskursie publicznym, gdy kluczową rolę perswazyjną odgrywają odniesienia do światopoglądu naukowego. Mgr Anna Sędłak (KUL), w referacie *Argumenty oparte na nienawiści w dyskursie dotyczącym COVID-19* zwróciła uwagę na argumenty oparte na nienawiści mającej swoje źródło – za św. Tomaszem z Akwinu – w odrzuconej miłości.

Równoległy panel, *Reprezentacja kryzysów w komunikacji publicznej*, prowadzony przez dr Ewę Modrzejewską, rozpoczął się referatem dr hab. Agnieszki Mac (UR): *Wzorce retoryczne w konstruowaniu obrazów sytuacji kryzysowych na przykładzie wiadomości telewizyjnych serwisów informacyjnych*. Badaczka starała się odpowiedzieć na pytanie: jakie środki retoryczne używane są w konstruowaniu obrazów różnych sytuacji kryzysowych w serwisach informacyjnych i jak kreują one odpowiednio nacechowany przekaz. Kolejny referat – *Retoryka racji versus retoryka emocji w relacjonowaniu szturmu na Kapitol. Analiza porównawcza mediów publicznych Polski, Rosji i Niemiec* – przedstawiły dr hab. Dagmara Głuszek-Szafraniec i dr hab. Patrycja Szostok-Nowacka (UŚ). Podobnie jak u przedmówczyni, przedmiot analizy stanowiły serwisy informacyjne – badaczki pokazały, na jakie konteksty kładziono nacisk, aby budować określony stosunek emocjonalny do wydarzeń w USA w badanych państwach. Ostatni referat w tym panelu to *Kryzys klimatyczny według „Gazety Wyborczej” i „Gazety Polskiej” – racje i emocje* mgr Dagmary Matei (UW), w którym przedstawiła rozpoznanie tradycyjnych rodzajów retorycznych w wybranych gatunkach dziennikarskich w dziennikach, które reprezentują odmienny stosunek do kwestii klimatycznych i pokazała jakie argumenty są używane w analizowanych tekstach poświęconych tematyce klimatycznej.

Dwa kolejne równoległe panele to *Racje i emocje w kryzysie pandemicznym* (prowadzący: dr hab. Paweł Gondek) oraz *Nietypowe sposoby walki z kryzysem* (prowadząca: dr hab. Agnieszka Mac). Pierwszy z nich rozpoczęła dr hab. Maria Załęska (UW) z referatem *Impas czy przełom? Hierarchie wartości, racje i emocje w dyskusjach o szczepieniach*, w którym zrekonstruowała typowe wzorce argumentowania dla zwolenników i przeciwników szczepień na podstawie wypowiedzi włoskich internautów. Dr Marta Chojnacka-Kuraś i dr Marta Falkowska (UW) w wystąpieniu *Polaryzacja postaw wobec pandemii i jej odzwierciedlenie w strategiach nominacyjnych* przedstawiły odzwierciedlające się w języku reakcje ludzi na pandemiczną rzeczywistość i wyróżniły środki językowej polaryzacji postaw w społeczeństwie. Ostatni w tej sesji był referat dr hab. Bożeny Taras (UR) zatytułowany *Agresja jako retoryka kryzysu wartości*, w którym omówione zostały środki językowe służące deprecjonowaniu pozytywnego wizerunku nadawcy komunikatu na podstawie wypowiedzi na forach internetowych.

Panel *Nietypowe sposoby walki z kryzysem* otworzyła dr Ewa Rosiak-Zięba (SGH) referatem *O humorze jako narzędziu walki politycznej w kontekście Strajku Kobiet 2020*, w którym badaczka przyjrzała się transparentom noszonym na protestach pod kątem zarówno komponentów argumentacyjnych zapisanych na transparentach haseł, jak i elementów ludycznych w nich zawartych. Drugi referat – *Pacjent w kryzysie emocjonalnym. Etos psychoterapeuty w budowaniu relacji*

terapeutycznej – wygłosiła Marta Kotas (Collegium Humanum). W swoim wystąpieniu wskazała rolę słowa w budowaniu więzi psychoterapeuty z pacjentem znajdującym się w kryzysie emocjonalnym. Panel zakończyła mgr Aleksandra Łukowska (UW) referatem zatytułowanym *Teatr improwizowany – retoryczna sztuka wywoływania emocji. Jak nie dopuścić do kryzysu na scenie?*, w którym pokazała, jakie mechanizmy retoryczne stosowane są przez improwizatorów w celu wywołania reakcji emocjonalnych, utrzymania uwagi oraz zapobiegania trudnym sytuacjom podczas spektaklu.

Kolejny panel – *Racje i emocje w kryzysie pandemicznym* – prowadzony przez dr hab. Marię Załęską, otworzyła dr hab. Małgorzata Bogunia-Borowska (UJ) referatem *Pandemia koronawirusa. Metafory i emocje w dyskursie prasowym poświęconym pandemii*. Wystąpienie poświęcone było analizie pierwszych sposobów wyjaśniania pandemii przez ekspertów w dyskursie publicystycznym na podstawie wywiadów publikowanych w prasie opiniotwórczej. Pozostając w dyskursie prasowym, dr Anna Rębkowska (UWr) ukazała, w jaki sposób parafrazy dyskursywne słowa (*corona*)virus we francuskim dyskursie prasowym kształtują znaczenie społeczne koronawirusa oraz określiła strategię retoryczną, którą obie-rają media informacyjne do nazwania zjawisk dotychczas niezbadanych w referacie *Koronawirus, między racją a emocją. Parafraza dyskursywna jako strategia kształtowania znaczenia społecznego w dyskursie prasowym*. Panel zamknęły dr hab. Marta Wrześniewska-Pietrzak i dr Małgorzata Kołodziejczak (UAM) wystąpieniem *Między racjonalizacją a emocjonalizacją przekazu – metafora „fali” w budowaniu obrazu epidemii koronawirusa w mediach*, w którym pokazały sposoby funkcjonowania metafory fali w analizowanych tekstach prasowych i wpływ omawianej metafory na budowanie spójnej narracji dotyczącej epidemii COVID-19 i jej emocjonalnego nacechowania.

Trwający jednocześnie panel *Kryzys z perspektywy indywidualnej* prowadziła dr hab. Bożena Taras. Pierwszy referat w tej sesji wygłosiły dr hab. Agnieszka Kampka (SGGW) i dr Ewa Modrzejewska (UW): *Między spowiedzią a stand up-em. Perswazyjna siła świadectwa w mediach społecznościowych*. Referat dotyczył gatunku retoryki cyfrowej, jakim jest tzw. świadectwo zwykłego człowieka – charakteru argumentacji używanej w tym gatunku oraz jego emocjonalnego wydzźwięku. *Emocja a narracja – internetowa tożsamość narracyjna w dobie pandemii* to tytuł kolejnego referatu, wygłoszonego przez dr Annę Bendrat (UMCS), w którym autorka wykorzystowała Arystotelesowską koncepcję emocji do analizy dyskusji dotyczącej skutków pandemii koronawirusa, toczącej się na instagramowym forum New York Timesa. Ostatni w tym panelu referat wygłosiła dr Agnieszka Szurek (UW) zatytułowany *Wielki kryzys i małe kryzysy w lokalnej literaturze dokumentu osobistego*. Badaczka przy wykorzystaniu metody pentadycznej Kennetha Burke’a oraz

metod i pojęć klasycznej retoryki przeanalizowała doświadczenie kryzysu lat 30. XX wieku w lokalnej literaturze okolic podwarszawskich.

Ostatnie dwa panele pierwszego dnia konferencji to: *Kryzys: między informacją a perswazją* i *Słowa w kryzysie*. Pierwszy z nich, prowadzony przez dr hab. Małgorzatę Bogunię-Borowską, otworzył referat mgr Kingi Rogowskiej (UW) – *Zanim pojawi się kryzys: debaty konkursowe jako testowanie racji i emocji* – w którym ukazane zostało, jak w poszczególnych formatach debat konkursowych realizowane są reguły etycznej debaty i jak w praktyce minimalizowana jest emocjonalność w argumentacji. Mgr Wioletta Baran (UR) w referacie *Perswazyjność rządowych spotów promocyjnych zachęcających do zaszczepienia się przeciwko COVID-19* omówiła najważniejsze perswazyjne środki językowe oraz pozajęzykowe, które służą do wyrażania i wzbudzania emocji u odbiorców spotów spod hasztagu #SzczepimySię. Panel zakończyły dr hab. Katarzyna Molek-Kozakowska i Sofija Struchkova (UO) referatem *Wkalkulowane ryzyko czy panika medialna: O retoryce raportowania online na temat szczepionki AstraZeneca na przykładzie „Gazety Wyborczej”, TVP Info i serwisu Onet.pl*, który stanowił analizę porównawczą artykułów ukazujących się po pierwszych doniesieniach o ryzyku powikłań szczepionki przeciw COVID-19 firmy AstraZeneca ze wskazaniem na zabiegi kreowania „retoryki kryzysu”.

Panel *Słowa w kryzysie*, który składał się z dwóch referatów, prowadziła dr hab. Monika Kostro. Pierwszy prezentował dr Michał R. Węsierski (SGGW). Referat *Przeźroczystość semantyczna we współczesnej debacie publicznej. Funkcjonalne studium przypadku* dotyczył problemu używania w polskiej debacie publicznej słów, które straciły swój pierwotny sens i niosą za sobą przede wszystkim ładunek emocjonalny, a nie istotne znaczenie. Drugim i ostatnim referatem tej sesji było wystąpienie *Emfaza wobec terminów na przykładzie kryzysu w dyskursie genderowym* dr Eweliny Woźniak-Wrzecińskiej (Justus-Liebig-Universität Gießen). Badaczka dokonała oglądu treści wypowiedzi aktorów dyskursu genderowego w Polsce przy wykorzystaniu teorii elokucji i zwróciła uwagę na terminy, które wywołują kryzys.

Obrady drugiego dnia konferencji również odbywały się w równoległych panelach. Panel *Reprezentacje kryzysu w dyskursie politycznym* prowadziła dr hab. Agnieszka Kampka. Pierwszą prelegentką była dr Marta Kobylska (UR) z referatem *Wizerunek wroga w czasach kryzysu międzynarodowego*, w którym ukazała obraz irańskiego generała Qassema Soleimaniego zawarty w wypowiedziach prezydenta Donalda Trumpa w trakcie kryzysu w Zatoce Perskiej w styczniu 2020 roku. Badaczka przedstawiła tezę, że Trump ukazał Soleimaniego jako współczesnego barbarzyńcę, aby uzasadnić decyzję o siłowym wyeliminowaniu wroga. Drugi referat pt. *Perswazja w komunikacji. Narracja Wojsk Obrony Terytorialnej w mediach*

społecznościowych w czasie pandemii wygłosiły dr Dorota Domalewska oraz dr Marlena Zadorożna (ASzWoj). Autorki zaprezentowały, w jaki sposób komunikacja WOT na portalach społecznościowych pomogła minimalizować krótkoterminowe negatywne skutki pandemii, a podejmowane działania wywarły pozytywny wpływ na wizerunek Sił Zbrojnych. Referat *Emocje i argumenty w przedwyborczych debatach prezydenckich 2020* zaprezentowały dr Barbara Konat, Ewelina Gajewska i Wiktoria Rossa (UAM). Badaczki, poprzez rozpoznanie schematów argumentacyjnych wiązanych z emocjami, przedstawiły, w jaki sposób emocje wykorzystywane są w działaniach perswazyjnych, ukazując relacje między logosem a patosem w przedwyborczych debatach telewizyjnych.

Trwający równocześnie panel *Artystyczne reakcje na kryzys* poprowadziła dr Agnieszka Szurek. Z pierwszym referatem pt. *Artystyczne narracje o kryzysie klimatycznym. Retoryka racji i emocji* wystąpiła dr hab. Anna Tryksza (UMCS). Zaprezentowane zostały wybrane teksty kultury dotyczące kryzysu klimatycznego i sposób wykorzystania w nich perswazyjnych narzędzi działających na emocje. Jako drugi wystąpił dr hab. Mirosław Ryszkiewicz (UMCS) z referatem zatytułowanym *Páthos (i éthos) kontra lógos. Retoryczna analiza „prawdziwie prawicowych prawie wierszy” jako znaku kryzysowych czasów domniemanego „zderzenia cywilizacji”*, w którym zaprezentował analizę wybranych wierszy, czytanych w stacji TOK FM, w której uwypuklił poziom tekstowy, komunikacyjny oraz uwarunkowania kontekstowe i konsytuacyjne. Ostatni referat, wygłoszony przez mgr. Adama Pietrygę (UWr), nosił tytuł *Widmo kryzysu a postsekularne strategie retoryczne poetyckiej awangardy*. Autor przybliżył techniki i strategie poetyckie stosowane przez poetów awangardowych do obrazowania społecznych problemów w II RP, a także mówienia o widmie wojny, zagrożeniach cywilizacyjnych, kryzysach społecznych i ekonomicznych.

Druga część obrad również składała się z dwóch paneli równoległych. Panelowi pt. *Wobec kryzysu: narracje i rozwiązania* przewodniczyła dr Marta Kobylska. Obrady rozpoczęły się referatem dr Elżbiety Pawlak-Hejno (UMCS) zatytułowanym *Crowdfunding jako odpowiedź na kryzys (strategie retoryczne)*, w którym przedstawione zostały strategie retoryczne stosowane przez twórców zbiorów w sytuacjach kryzysowych i ich skuteczność. Następnie z referatem pt. *Komunikacja marketingowa czasów pandemii* wystąpiła dr hab. Joanna Smól (UAM). Badaczka zaprezentowała strategie marketingowe przyjmowane przez kilkanaście wybranych firm podczas komunikowania się z klientami w sytuacji kryzysowej, jaką była pandemia COVID-19. W wystąpieniu pt. *Retoryka komunikacji marki w kryzysie wizerunkowym* dr Krystyna Gielarek-Gorczyca (UR) zaprezentowała analizę komunikacji marki z jej otoczeniem w trzech sytuacjach kryzysu wizerunkowego. Referat dr. Jakuba Pstrąga pt. *Różne twarze uchodźcy – czyli o sposobach*

zarządzania kryzysem na przykładzie historii „Dzieci z Michałowa” dotyczył werbalnych technik kontrolowania tematu uchodźców, imigrantów i migrantów, strategii zarządzania emocjami oraz towarzyszących im elementów niewerbalnych. Dr Marlena Bielak (PUSSw) i dr Artur Urbaniak (PUSSw, UAM) zaprezentowali ostatni referat tego panelu pt. *Retoryka emocji w czasach kryzysu. Style komunikacyjne Gavina Newsoma i Larry’ego Eldera w obliczu próby odwołania gubernatora Kalifornii w 2021 roku*. Ukazywał style komunikacji tych dwóch kontrkandydatów. Badacze dokonali analizy retorycznej w obszarze: *inventio*, *dispositio* oraz *elocutio*, ze szczególnym nawiązaniem do Arystotelesowskiej triady oraz uwypukleniem retoryki emocji jako kluczowego aspektu dyskursu politycznego w czasach kryzysu.

Drugi panel pt. *Ironia jako reakcja na kryzys* poprowadziła dr hab. Anna Tryksza. Rozpoczął się referatem zatytułowanym *Niekończąca się historia? (Mikro)narracje memów internetowych w czasach pandemii*, który wygłosili dr hab. Paweł Sarna oraz dr Róża Norström (UŚ). Prelegenci zaprezentowali schematy narracyjne, które można zaobserwować w memach internetowych publikowanych na Facebooku i Instagramie, skupiając się na tym, jakie emocje wykorzystano w budowaniu nastawienia odbiorcy do przedmiotu perswazji. Następnie dr hab. Artur Czapiga (UR) wygłosił referat pt. *Memy internetowe jako narzędzie w walce z kryzysem*, w którym przedstawił pragmatyngwistyczną analizę memów dotyczących kryzysu związanego z pandemią koronawirusa, dzięki której unaoczniał zastosowane w nich środki i strategie retoryczne. Z referatem kończącym ten panel pt. *Próba analizy wybranych polskich i niemieckich memów dotyczących pandemii koronawirusa* wystąpili dr Violetta Frankowska i dr Miłosz Woźniak (UAM). Badacze przedstawili wybrane polskie i niemieckie memy dotyczące kryzysu wywołanego przez pandemię koronawirusa, ukazując słowo i obraz jako nośnik emocji indywidualnych oraz kolektywnych, a także kreujących wzorce, które stanowią swoistą reakcję społeczeństwa na kryzys.

Konferencja – choć wciąż w przestrzeni wirtualnej – była udanym powrotem do przerwanej przez pandemię tradycji cyklicznych spotkań środowiska badaczy zajmujących się różnymi aspektami komunikacji perswazyjnej.